

КОМПЛЕКСНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКОГО МІСТА

© 2016 ПАНДАС А. В.

УДК 332.1:339.138

Пандас А. В. Комплексне проектування просторового і соціально-економічного розвитку великого міста

У статті доведено, що управлінська дія у формі соціально-економічного проектування найбільше відповідає завданню комплексного вирішення проблем соціально-економічного розвитку великого міста в ситуації, коли воно спирається на проведення диференціації міських зон за ступенем готовності городян до інновацій у соціальній сфері, здійснюваних міською адміністрацією. Для соціального проектування в масштабах великого міста дистанції в рівні добробуту соціальних груп мають бути ув'язані з поділом міста за територіальною ознакою (на міські зони). Показано, що соціально-економічний розвиток великого міста може бути забезпечений при поєднанні програмно-цільового підходу до розробки стратегії такого розвитку із принципами й технологіями соціально-економічного проектування. Оптимізація управлінської діяльності на основі проектування соціально-економічного розвитку міста веде до поетапного зростання обсягу та якості соціальної участі городян у реалізації загально-міських стратегічних програм розвитку.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, велике місто, міські території, територіально-господарська система, приватне-суспільне партнерство, соціально-економічне проектування.

Бібл.: 9.

Пандас Анастасія Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, Одеська державна академія будівництва і архітектури (вул. Дідріхсона, 4, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: anastasyandas@mail.ru

УДК 332.1:339.138

Пандас А. В. Проектирование пространственного и социально-экономического развития крупного города

В статье доказано, что управленческое воздействие в форме социально-экономического проектирования наиболее соответствует задаче комплексного решения проблем социально-экономического развития крупного города в ситуации, когда оно опирается на проведение дифференциации городских зон по степени готовности горожан к инновациям в социальной сфере, осуществляемых городской администрацией. Для социального проектирования в масштабах большого города дистанции в уровне благосостояния социальных групп должны быть увязаны с разделением города по территориальному признаку (на городские зоны). Показано, что социально-экономическое развитие большого города может быть обеспечено при сочетании программно-целевого подхода к разработке стратегии такого развития с принципами и технологиями социально-экономического проектирования. Оптимизация управленческой деятельности на основе проектирования социально-экономического развития города ведет к поэтапному росту объема и качества социального участия горожан в реализации общегородских стратегических программ развития.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, большой город, городские территории, территориально-хозяйственная система, частно-общественное партнерство, социально-экономическое проектирование.

Библ.: 9.

Пандас Анастасия Валерьевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятия, Одесская государственная академия строительства и архитектуры (ул. Дидрихсона, 4, Одесса, 65029, Украина)

E-mail: anastasyandas@mail.ru

UDC 332.1:339.138

Pandas A. V. Projecting the Spatial and Socio-Economic Development of Large City

The article proves that managerial impact in the form of socio-economic projecting in the best way suits the task of integrated solutions to the problems of socio-economic development of a large city in the situation where it is supported by implementing differentiation of urban areas by the preparedness of city people to innovation in the social sphere, carried out by municipal administration. For social projecting in terms of a large city, distances within the level of well-being of social groups should be linked to the division of city on a territorial basis (into urban areas). It is displayed that socio-economic development of a large city can be achieved with a combination of program-target approach to developing a strategy for such development together with the principles and technologies for socio-economic projecting. Optimization of administrative activity, based on the projecting socio-economic development of city, leads to a gradual increase in the volume and quality of social participation of city people in the implementation of city-wide strategic development programs.

Keywords: socio-economic development, large city, urban areas, territorial-economic system, private-public partnership, socio-economic projecting.

Bibl.: 9.

Pandas Anastasiia V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture (4 Didrikhsona Str., Odessa, 65029, Ukraine)

E-mail: anastasyandas@mail.ru

У рамках формування правової держави й цивільного суспільства в сучасній Україні триває й набирає темпи процес глибоких і широкомасштабних реформ у різних напрямках державного будівництва як складова частина оголошеного курсу на модернізацію країни. Не обійшли вони стороною і сферу трансформацій, що зачіпають становлення нової політичної системи й створення оптимальної, ефективної моделі місцевого самоврядування. Модель організації діяльності місцевих співтовариств громадян України повинна, безсумнівно, відповідати демократичним очікуванням у части-

ні реального забезпечення комфортних, якісних умов життєдіяльності кожного громадянина.

Роль місцевого самоврядування в становленні правової соціальної держави, владних відносин і формування інститутів цивільного суспільства сьогодні загально визнана. Сильна демократична влада в державі немислима без дієвого місцевого самоврядування, значення якого як форми особистої участі громадян у здійсненні владних функцій усе більше зростає в умовах, коли стратегія модернізації висуває як одну із засад сучасної системи державного управління її орієнтованість

на суспільні потреби, на реалізацію суспільних інтересів. Державний устрій України робить природним таке здійснення вертикалі влади, що передбачає певну автономію кожного з рівнів управлінської системи, поділ управлінських функцій за своїм змістом відповідно до принципу відділення органів місцевого самоврядування від органів державної влади. Цим, серед іншого, визначаються доміанти у взаємодії влади й суспільства, до яких належить особливий упор на місцеве самоврядування в тих питаннях соціально-економічного розвитку територій, які ближче всього постають до людини, її повсякденних турбот і потреб.

Побудова ефективного механізму соціального функціонування на рівні окремих муніципальних утворень дозволить говорити про соціально-економічний розвиток суспільства в цілому. Місто при цьому виступає як базова одиниця в соціальному проектуванні на макрорівні, у ньому зосереджені основні потенціали соціально-економічного розвитку країни, включаючи людський потенціал [1, с. 207].

Соціально-економічне проектування, здійснюване державою в масштабах країни в цілому й за регіонами, неможливо без первинного проектування соціально-економічного розвитку міста. Сьогодні органи місцевого самоврядування розуміють необхідність такого проектування, однак далеко не скрізь існує розроблена структура заходів різного періоду виконання по діагностиці й прогнозуванню розвитку міста. Обмеженість економічних ресурсів, глобалізація економіки, соціально-економічна значимість людських ресурсів порушують питання про соціальне проектування як функцію міської адміністрації досить гостро, визначають проблемну ситуацію, суть якої в невідповідності або неповній відповідності розроблювальних проектів соціально-економічного розвитку міста потребам і очікуванням городян і недостатньої ефективності реалізації таких проектів, що нерідко не тільки не знижує, але й підвищує соціальну напруженість у місті [2, с. 86].

У сучасних українських умовах проектування соціально-економічного розвитку великого міста утруднено в силу різного рівня задоволення базових потреб населення й низького рівня довіри населення до органів влади. Подолання цих труднощів полягає в диференціації управлінських дій при розробці й здійсненні комплексних цільових програм соціально-економічного розвитку міста, виходячи з різного рівня готовності населення, що проживає в різних міських зонах, до участі в соціальних інноваціях, проєктованих адміністрацією міста. Оптимізація управління соціально-економічним розвитком міста при цьому полягає в поєднанні програмних цілей розвитку зі здійсненням різноманітних ініціативних соціальних проєктів, підтримуваних міською адміністрацією.

Необхідно виділити специфічні характеристики великого міста в аспекті управлінських ресурсів, які зводяться до такого:

1. Велике місто має менше обмежень у прийнятті рішень нормативно-правового характеру з питань своєї життєдіяльності порівняно з містами обласного підпо-

рядкування. Для міст із функціями центру регіону широко відкриті можливості користуватися інструментами нормативно-правового регулювання як на місцевому рівні, так і на рівні державному (тією мірою, у який державний рівень регулює соціально-економічний розвиток у територіальному аспекті). Великі міста в набагато більшому ступені можуть скористатися цим ресурсом, особливо якщо це великі промислові центри з великою кількістю проживаючих.

2. Велике місто в питаннях взаємодії управлінської ланки з населенням має таку рису, як дистанція між рівнем прийняття управлінських рішень із проблем міського життя й рівнем безпосереднього споживання населенням соціальних благ, що передбачаються такими рішеннями. Рішення більш високих управлінських рівнів, що стосуються повсякденного життя людей, викликають реакцію населення (часто негативну), що адресується місцевому рівню управління. У всякому разі найбільш активні реакції населення спочатку зачіпають його відносини з районними та міськими адміністраціями і лише через їх посередництво – з більш високими інстанціями, які у великому місті більш доступні [3, с. 34; 4 с. 17].

3. Більші масштаби ресурсів великого міста в управлінні соціально-економічним розвитком – не єдина характеристика специфіки його положення. Є й недоліки такого міста. Вони полягають у тому, що велике місто має гірші можливості розпоряджатися наявними ресурсами соціально-економічного розвитку, а саме: адміністрація не володіє ресурсом оперативності в прийнятті рішень. Їй складніше забезпечити підконтрольність ресурсів. У силу цього інерційні процеси більше позначаються на управлінні й заважають адміністрації міста отримати необхідну маневреність у рішенні своїх завдань.

Виділені характеристики варто розуміти як соціально-управлінські характеристики великого міста, оскільки вони фіксують можливості й границі проектування його соціально-економічного розвитку.

Обмеження й переваги управління на розглянутому рівні особливо добре поєднуються з таким способом організації управлінської діяльності, як соціально-економічне проектування.

Соціально-економічне проектування, виступаючи одним із провідних способів сучасної організації громадського життя й управління суспільством, варто розглядати як оптимальні засоби управління соціально-економічним розвитком великого міста. Тезаурусний підхід до соціального проектування ефективний в умовах ринкової економіки, де суб'єктна орієнтація проєкту обмежена свободою вибору інших суб'єктів життєдіяльності [5, с. 138]. Ця обставина робить такий підхід найбільш прийнятним для умов управлінської діяльності на рівні міста.

Комплексна програма соціально-економічного розвитку міста являє собою прогнозно-плановий документ, що формулює й погоджує по строках, фінансових, трудових, матеріальних і інших ресурсах реалізацію стратегічних пріоритетів муніципального утворення, а також поточну діяльність його економічного й соціального секторів, що забезпечують збалансований стійкий розвиток міста.

Виділяють три сценарії реалізації стратегії соціально-економічного розвитку міста (інерційний, інноваційний, перехідний). Основним завданням заходів міської адміністрації у сфері соціально-економічного розвитку міста є створення умов для переведення розвитку муніципального утворення з інерційного шляху на інноваційний.

Найбільш складним при проектуванні соціально-економічного розвитку міста залишається питання про те, наскільки пропонувані проекти можуть бути сприйняті міським населенням як істотні для вирішення своїх життєвих завдань і реалізації життєвих планів [6, с. 50]. Тезаурусний підхід до соціально-економічного проектування надає великого значення різному розумінню життєвих цілей і неможливості в рамках того або іншого проекту «ощасливити всіх». Це означає, що й комплексні програми соціально-економічного розвитку формуються й реалізуються в ситуації, коли їх цілі й очікувані наслідки від їх реалізації будуть по-різному сприйматися населенням міста. Підсумком же може стати підтримка одних починань і блокування інших, зростання соціальної напруги тоді, коли для деяких соціальних груп очікування від реалізації програми не виправдуються.

В управлінському ключі це означає створення умов для стимулювання активності різних суб'єктів громадського життя міста у висуванні й реалізації ініціатив, важливих для його соціально-економічного розвитку й здійснюваних у рамках наявних ресурсів. При цьому практика показує, що такі ресурси нерідко погано виявлені, не систематизовані, не враховані при загальному плануванні. Ініціативні проекти дозволяють реанімувати, здавалося б, втрачену матеріально-технічну базу, внести в проектну діяльність високу духовність, ентузіазм. На рівні програмно-цільової розробки перспектив соціально-економічного розвитку міста ці ресурси, як правило, не фіксуються, оскільки цей підхід не дає інструментів для роботи з ними.

Існує деяка різниця в розумінні функції адміністрації жителями міста й уявленням про свої повноваження самими органами місцевої влади, а також різниця уявлень про соціально-економічний розвиток міста в органах влади й у населення. Важливим для оптимізації управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку міста є встановлення істотних розходжень у стратегіях соціальних дій великих груп населення, пов'язаних з територіальними зонами міста [7, с. 186]. При розробці Комплексної програми ця обставина має братися до уваги.

У цьому зв'язку шлях оптимізації програмно-цільового підходу до соціально-економічного розвитку міста повинен ґрунтуватися на застосуванні принципів соціального проектування. Програмно-цільовий підхід поки в наявній практиці управління слабко орієнтований на участь населення не тільки в його реалізації, але й у постійному коректуванні в інтерактивному режимі. Хоча завдання враховувати активність мас ніким не заперечується, але не цілком ясно, як з нею взаємодіяти міським органам влади, коли рішення прийняті та їх зміна під тиском стихії може зруйнувати всю конструкцію. В існуванні такого протиріччя сьогодні полягає основна проблема ефективного застосування програмно-цільового підходу для цілей соціально-економічного розвитку великого міста.

Незважаючи на те, що міська адміністрація прагне включити населення в коло «своїх», населення все ж

такі схильне дистанціюватися від влади, визначаючи адміністрацію в коло «чужі». Для подолання цього протиріччя необхідно в процес реалізації Комплексної програми включити соціальні проекти різного масштабу, розроблювальні як ініціативи населення, але відповідно до загальних цілей прийнятого документа. Кожен з вбудованих у систему реалізації Комплексної програми соціальних проектів спирається на ресурсну підтримку міської адміністрації в межах наявних коштів, але управляється в автономному режимі. Очевидно, що тут індивідуальна ініціатива хоч і може мати місце, але малопродуктивна на рівні соціально-економічного розвитку міста. Більш реалістична опора на ініціативи:

а) *бізнес-організацій*, насамперед тих, які надають значення соціально корисної діяльності як частині формування свого позитивного іміджу в населення;

б) *структур громадянського суспільства*, включаючи різні форми самоврядування громадян, суспільні об'єднання, релігійні організації, творчі спілки, наукові й освітні співтовариства, благодійні організації та ін.;

в) *засобів масової інформації*.

В управлінському ключі це означає створення умов для стимулювання активності різних суб'єктів громадського життя міста у висуванні й реалізації ініціатив, важливих для його соціально-економічного розвитку й здійснюваних у рамках наявних ресурсів. При цьому практика показує, що такі ресурси нерідко погано виявлені, не систематизовані, не враховані при загальному плануванні. Ініціативні проекти дозволяють реанімувати, здавалося б, втрачену матеріально-технічну базу, внести в проектну діяльність високу духовність, ентузіазм. На рівні програмно-цільової розробки перспектив соціально-економічного розвитку міста ці ресурси, як правило, не фіксуються, оскільки цей підхід не дає інструментів для роботи з ними.

З аналізу досвіду м. Одеси у сфері розробки й реалізації комплексної програми соціально-економічного розвитку міста можна констатувати таке.

1. Оптимізація управлінської діяльності на основі проектування соціально-економічного розвитку міста включає:

- ✦ дотримання принципів соціального партнерства, де основними партнерами міської адміністрації виступають бізнес-організації й такі структури громадянського суспільства, як суспільні об'єднання, релігійні й благодійні організації й ін.;
- ✦ додання Комплексній програмі соціально-економічного розвитку міста, побудованої за програмно-цільовою технологією стрижневого характеру в нормотворчості міської адміністрації на всіх рівнях і при максимально широкому охопленні предметів нормативного регулювання;
- ✦ коректування цілей і відповідних показників Комплексної програми на всіх етапах її здійснення.

2. Готовність міської адміністрації управляти соціально-економічним розвитком, а населення – сприяти реалізації прийнятих програм являє собою важливий

показник реалістичності ухвалених рішень, що повинен відслідковуватися в режимі моніторингу. Для оптимізації управлінських рішень у цій сфері необхідним є встановлення істотних розходжень по цьому показнику жителів різних територіальних зон міста. Варто виявляти зони з високим рівнем соціальної апатії як такі, що містять небезпеку для успішної реалізації стратегії соціально-економічного розвитку міста.

3. Застосовуючи програмно-цільовий підхід до вироблення стратегії соціально-економічного розвитку міста, важливо погодити його з підходами, розробленими в соціальному проектуванні. Соціальні проекти, ініційовані громадянами й підтримані міською адміністрацією, становлять важливу ланку переходу до інноваційного сценарію соціально-економічного розвитку міста.

На цій основі можуть бути запропоновані такі практичні рекомендації з оптимізації проектування соціально-економічного розвитку великого міста:

1. До алгоритму розробки комплексної програми соціально-економічного розвитку міста варто включити:

а) на етапі формування концепції програми – дослідження оцінок городянами поточної діяльності міської адміністрації й очікувань від розроблювальної стратегії соціально-економічного розвитку міста. У такому дослідженні необхідно встановити рівень готовності городян до соціальних інновацій з його диференціацією по зонах проживання, які можуть не збігатися з адміністративним поділом міста на райони. Перед розроблювачами концепції варто поставити завдання сформувавши сценарії розвитку міста з урахуванням установленої диференціації (якщо вона виявиться істотною);

б) на цьому ж етапі – провести інвентаризацію й групування наявних ресурсів соціально-економічного проектування: державних, муніципальних, недержавних некомерційних установ, бізнес-організацій, суспільних об'єднань, інших форм самоорганізації городян як уже включених у роботу з реалізації програм і проектів міської адміністрації, так і раніше незатребуваних для цих цілей. В обробці такої інформації можливе використання методу соціального картографування для виявлення сприятливих і несприятливих територій для розгортання тих або інших соціальних проектів;

в) на етапі формування заходів, що включаються в комплексну програму соціально-економічного розвитку міста, – виявити завдання й, відповідно, підрозділи програми, де значну частину заходів можна здійснити шляхом підтримки ініціативних соціальних проектів. У цих підрозділах передбачити проведення конкурсів соціальних проектів городян;

г) після прийняття комплексної програми – організувати конкурси соціальних проектів, різних за спрямованістю, масштабом й строком здійснення. Умови конкурсів повинні включати підтримку проектів наявними в розпорядженні міської адміністрації ресурсами – матеріально-технічними (приміщення й устаткування для роботи, культурні, спортивні й інші споруди й ін.), фінансовими (гранти, покриття частини видатків ініціаторів на здійснення проекту, субсидії, податкові пільги

та ін.), нематеріальними (навчання кадрів, консультування, допомога в підготовці документів, що представляються на конкурс, та ін.). У міру здійснення таких проектів вносяться корективи в комплексну програму, які опираються на досягнуті результати.

2. У частині, пов'язаній з активним використанням соціально-економічного проектування, до розробки комплексної програми доцільно залучити представників громадськості міста як експертів і як розроблювачів альтернативних пропозицій. Важливо, щоб така робота велася за затвердженими правилами й виходила із загальних цілей комплексної програми.

3. Оскільки короткострокові соціальні проекти швидше дають цілісні результати, на їх демонстрації варто зосередити зусилля ЗМІ по висвітленню ходу виконання комплексної програми соціально-економічного розвитку міста. Позитивний образ програми, особливо на першому етапі, коли великих змін забезпечити неможливо, має мобілізуючий ефект і для адміністрації, і для населення міста.

Поєднання принципів програмно-цільового підходу до формування стратегії соціально-економічного розвитку великого міста з ідеями й технологіями соціально-економічного проектування дозволяє в перспективі бачити більш складну по конструкції систему управління соціально-економічними процесами, у якій значну частину навантаження органи державної влади й органи місцевого самоврядування розділяють зі структурами громадянського суспільства й де ініціативи городян знаходять гідне місце. Це є шляхом до оптимізації управлінської діяльності на такому значимому для кожного українського міста й для кожного його жителя напрямку.

Найважливішим елементом Комплексної програми соціально-економічного розвитку м. Одеса повинна стати Програма (концепція) розвитку архітектурно-планувальної структури й правового зонування міста. Необхідність прийняття такого документу визначається таким:

- ✦ *по-перше*, місто перебуває в структурі природно-екологічного каркасу Причорноморського регіону, який включає численні особливо охоронювані території;
- ✦ *по-друге*, в останнє десятиліття відбулися докорінні зміни суспільно-політичних, соціально-економічних і нормативно-правових умов розвитку населених місць, у тому числі м. Одеса. У ньому активно розвивається ринкова інфраструктура, освоюються рекреаційно-ландшафтні ресурси, зростає чисельність відпочиваючих, створюються комплекси індивідуального масового будівництва. Змінилися границі міської межі, з'явилося різноманіття форм власності, виникла необхідність у створенні правового поля містобудівної діяльності;
- ✦ *по-третє*, в останні роки з'явилися директивні й нормативно-правові документи, що визначають програмно-цільові установки, нові принципи й методи проектування населених місць.

Основна ідея розвитку архітектурно-планувальної структури м. Одеса має бути розроблена з урахуванням цих обставин, а також конкретних місцевих особливостей формування середовища, спадкоємного розвитку стійких положень раніше затвердженої містобудівної документації (генеральний план міста).

Ціль Концепції – архітектурно-планувальне забезпечення стійкого розвитку міста з урахуванням створення сприятливого середовища життєдіяльності сьогодення й майбутніх поколінь.

Завдання Концепції:

- ✦ забезпечення екологічної безпеки міського середовища й підвищення стабільності природно-ландшафтного комплексу;
- ✦ підвищення економічної ефективності використання території міста й створення умов для реалізації його унікального природно-ландшафтного й промислового потенціалу;
- ✦ виявлення, збереження й ефективне використання історико-культурної спадщини;
- ✦ формування місцевої нормативно-правової бази, що регулює містобудівну діяльність і сприяє залученню інвестицій у будівництво;
- ✦ забезпечення функціональної достатності й естетичної виразності середовища;
- ✦ поліпшення житлових умов і культурно-побутового обслуговування населення й відпочиваючих;
- ✦ удосконалювання системи транспорту й інженерної інфраструктури.

Стратегічним орієнтиром вирішення містобудівних завдань є розвиток структури м. Одеса як своєрідного еколого-технологічного поселення XXI ст., рекреаційно-туристичного, курортно-оздоровчого й інноваційно-технологічного центру державного значення.

Як критерії містобудівного розвитку розглядаються показники динаміки функціональної й естетичної комфортності середовища, екологічного благополуччя людей і природи, економічної ефективності містобудівних перетворень [8, с. 42].

Концепція повинна включати три складові частини.

Перша частина відповідає початковому етапу переходу міста на модель стійкого розвитку. Вона містить у собі:

- ✦ схему планувальних обмежень (опорний план);
- ✦ схеми існуючого екологічного, економічного й функціонального зонування територій;
- ✦ схему існуючих і пропонує особливо охоронюваних природних територій; першу чергу реалізації концепції розвитку архітектурно-планувальної структури міста (5–8 років) і концепцію правового зонування територій.

На початковому етапі передбачається реалізувати такі містобудівні пропозиції:

- ✦ реструктуризація промислового й комунально-складського комплексу міста з урахуванням екологічних вимог, ефективного використання територій, розвитку ринкової інфраструктури, технологічної реконструкції й упорядкування розміщення підприємств;

- ✦ розвиток і благоустрій рекреаційного й санаторно-курортного комплексу;
- ✦ виявлення й розвиток системи особливо охоронюваних природних територій;
- ✦ формування цілісної системи громадських просторів з підвищеною функціональною активністю, яка пов'язує основні містобудівні вузли центра міста, що підвищує рівень обслуговування городян і відпочиваючих і сприяє поліпшенню естетичних якостей середовища; модернізація забудови в системі громадських центрів;
- ✦ спадкоємний розвиток різноманіття типів житлової забудови залежно від способу життя й доходів населення, екологічних та інших умов; освоєння зон індивідуального масового будівництва; введення обмежень на будівництво у водоохоронній зоні; розвиток системи обслуговування в житлових районах;
- ✦ виявлення засобами планування, забудови й ландшафтно-архітектури історико-культурної спадщини;
- ✦ організація безперервної системи озеленення.

Перераховані заходи спрямовані, насамперед, на поліпшення екологічних, функціональних і естетичних якостей середовища для підвищення привабливості міста для інвесторів, туристів і відпочиваючих, створення нових робочих місць, підвищення доходів населення й муніципалітету.

Важливими механізмами реалізації першочергових містобудівних заходів є регулювання функції через платежі за землекористування, правове зонування території з відповідними правилами [9]. Крім правового зонування, на рівні концепції розвитку структури міста уявляється доцільним складання такого зонування на рівні проекту планування й забудови міста із вказівкою границь землекористування.

Концепція правового зонування й правила призначені для регулювання містобудівної діяльності тільки на початковому етапі переходу міста до сталого розвитку. Протягом цього етапу повинен бути розроблений новий генеральний план, що включає в себе всі необхідні розділи, у тому числі матеріали затвердженої частини: схеми функціонального й будівельного зонування, особливо охоронюваних природних територій і еколого-містобудівної регламентації, правового зонування території, а також правила землекористування й забудови.

Друга частина Концепції повинна відповідати етапу активних структурних перетворень міста, реорганізації містобудівних заходів розрахункового строку 20–25 років. Як основні заходи передбачається:

- ✦ формування компактно розосередженої загальної форми плану міста як найбільш оптимальної в екологічному й функціональному відношенні;
- ✦ завершення робіт зі створення рекреаційно-туристичного й санаторно-курортного комплексу, а також системи особливо охоронюваних природних територій;
- ✦ організація науково-дослідних, навчальних, обслуговуючих, ділових, інформаційних, експо-

- зиційно-ярмаркових центрів, а також інноваційних компаній, венчурних фірм, системи відкритих озелених просторів;
- ✦ створення системи центрів обслуговування населення міста й відпочиваючих, ділових і комерційних установ уздовж основних транспортних комунікацій і в ядрах житлових утворень;
- ✦ орієнтація громадських центрів на компоненти природного ландшафту й еколого-технологічний парк;
- ✦ розвиток житлових територій, зон індивідуального масового будівництва з урахуванням прогнозу стабілізації чисельності населення міста, збільшення норми житлової забезпеченості, будівництва малоповерхового житлового фонду; зміна міської межі;
- ✦ розвиток системи транспортних зв'язків між окремими частинами міста й з населеними пунктами системи розселення.

З аходи, реалізація яких передбачена на розрахунковий строк, спрямовані на створення екологічно й економічно стійкого міста – рекреаційно-туристичного, санаторно-курортного та інноваційно-технологічного центру Півдня України.

Третя частина Концепції відповідає етапу довгострокового, перспективного розвитку міста, фіксує стадію містобудівного прогнозу (30–40 років). Можливі два варіанти прогностичного розвитку міста: перший – «Місто-Курорт», другий – «Місто-екотехнополіс». У першому варіанті перевага віддається активному розвитку рекреаційно-туристичної й санаторно-курортної функцій. Інфраструктура міста, його промисловий і ландшафтний комплекси орієнтовані на реалізацію цих провідних функцій. Підсилюються зв'язки із системою рекреаційно-ландшафтних центрів, сільськогосподарськими територіями й поселеннями. Обмежується територіальний розвиток промислової зони, підвищуються екологічні вимоги до її функціонування й організації.

У другому варіанті передбачається збалансований розвиток рекреаційно-туристичної, лікувально-оздоровчої, військової й промислової функцій. Це буде сприяти екологічній і економічній стабільності міста в перспективі, посилення його ролі в забезпеченні національної безпеки країни. У структурі міста й оточуючих його територій повинен бути передбачений активний розвиток системи інноваційно-технологічних підприємств.

ВИСНОВКИ

У статті обґрунтовано доцільність використання соціально-економічного проектування як способу здійснення управлінської діяльності. Оптимізація управлінської діяльності на основі проектування соціально-економічного розвитку міста веде до поетапного зростання обсягу та якості соціальної участі громадян у реалізації загальноміських стратегічних програм розвитку. Успішність соціально-економічного проектування не зводиться до вирішення певного переліку завдань, а виражає кумулятивний результат поєднання управлінських зусиль міської адміністрації із соціальною участю громадян. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем / М. М. Габрель; Інститут регіональних досліджень НАН України. – К.: Видавничий дім А.С.С., 2004. – 400 с.
2. Макуха В. О. Економіка міст. Україна і світовий досвід / В. О. Макуха. – К.: Основи, 1997. – 243 с.
3. Орлатий М. К. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України / М. К. Орлатий, Ю. П. Лебединський, О. С. Ігнатенко, В. М. Вакулєнко, О. Ю. Лебединська. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 112 с.
4. Дехтяренко Ю. Ф. Регулювання земельних відносин у місті / Ю. Ф. Дехтяренко, О. І. Драпиковський, І. Б. Іванова. – К.: Основи, 1997. – 139 с.
5. Ісаченко Н. Особливості містобудівного зонування [Електронний ресурс] / Н. Ісаченко // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер.: Економіка АПК. – 2013. – № 20 (2). – С. 133–141. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnau_econ_2013_20\(2\)_27.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnau_econ_2013_20(2)_27.pdf)
6. Силкін С. В. Развитие социально-экономических систем в современных условиях на примере крупного города / С. В. Силкин // Издание НГУЭУ, Научные записки. – 2009. – № 4. – С. 46 – 55.
7. Богачев С. В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: монография / С. В. Богачев, М. В. Мельникова, А. А. Лукьянченко; НАН України. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
8. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: монографія / В. В. Мамонова. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. – 196 с.
9. Чернецова Н. С. Природа и структура экономического пространства и экономические интересы [Электронный ресурс] / Н. С. Чернецова // Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В. Г. Беллинского. – 2006. – № 6. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/priroda-i-struktura-ekonomicheskogo-prostranstva-i-ekonomicheskie-interesy>

REFERENCES

- Bogachev, S. V., Melnikova, M. V., and Lukyanchenko, A. A. *Problemy teorii i praktiki razvitiya gorodskoy khozyaystvennoy sistemy* [Problems of the theory and practice of urban economic system]. Donetsk: Yugo-Vostok, Ltd, 2006.
- Chernetsova, N. S. "Priroda i struktura ekonomicheskogo prostranstva i ekonomicheskiye interesy" [The nature and structure of economic space and economic interests]. <http://cyberleninka.ru/article/n/priroda-i-struktura-ekonomicheskogo-prostranstva-i-ekonomicheskiye-interesy>
- Dekhtiarenko, Yu. F., Drapikovskiy, O. I., and Ivanova, I. B. *Rehulivannia zemelnykh vidnosyn u misti* [The regulation of land relations in the city]. Kyiv: Osnovy, 1997.
- Habrel, M. M. *Prostorova orhanizatsiia mistobudivnykh sistem* [The spatial organization of urban systems]. Kyiv: A. S. S., 2004.
- Isachenko, N. "Osoblyvosti mistobudivnoho zonuвання" [Features urban zoning]. [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnau_econ_2013_20\(2\)_27.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnau_econ_2013_20(2)_27.pdf)
- Mamonova, V. V. *Metodolohiia upravlinnia terytorialnym rozvytkom* [Management Methodology territorial development]. Kharkiv: Vyd-vo KharPI NADU «Mahistr», 2006.
- Makukha, V. O. *Ekonomika mist. Ukraina i svitovyi dosvid* [The economy of cities. Ukraine and international experience]. Kyiv: Osnovy, 1997.
- Orlaty, M. K. et al. *Derzhavne rehulivannia rozvytku sotsialnoi infrastruktury naselenykh punktiv Ukrainy* [State regulation of social infrastructure of the settlements of Ukraine]. Kyiv: Vyd-vo UADU, 2002.
- Silkin, S. V. "Razvitiye sotsialno-ekonomicheskikh sistem v sovremennykh usloviyakh na primere krupnogo goroda" [The development of socio-economic systems in modern conditions on an example of a large city]. *Izdaniye NGUEU. Nauchnyye zapiski*, no. 4 (2009): 46-55.